

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Davida Hipšra a soudců JUDr. Tomáše Foltase a Mgr. Lenky Krupíčkové v právní věci žalobkyně: **ČKD ASSET a. s.**, se sídlem Kolbenova 609/38, Praha 9, zastoupena Mgr. Miroslavem Lahodou, advokátem se sídlem nám. Komenského 124, Tišnov, proti žalovanému: **Odvolací finanční ředitelství**, se sídlem Masarykova 427/31, Brno, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 4. 2021, č. j. 10 Af 5/2021 - 25,

t a k t o :

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 4. 2021, č. j. 10 Af 5/2021 - 25, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I.

[1] Rozhodnutím ze dne 1. 2. 2021, č. j. 2248/21/5200-11431-712032, žalovaný zamítl odvolání žalobkyně a potvrdil rozhodnutí Finančního úřadu pro hlavní město Prahu ze dne 8. 10. 2019, č. j. 7483397/19/2009-52523-109623, kterým byla žalobkyni doměřena daň z příjmů právnických osob za zdaňovací období roku 2013 vyšší o částku 57 930 810 Kč a současně vzniklá zákonná povinnost uhradit penále ve výši 11 586 162 Kč.

II.

[2] Žalobkyně podala proti výše uvedenému rozhodnutí žalobu k Městskému soudu v Praze, který řízení o ní zastavil usnesením ze dne 26. 4. 2021, č. j. 10 Af 5/2021 - 25, a to pro nezaplacení soudního poplatku.

[3] V odůvodnění usnesení městský soud konstatoval, že žalobkyně byla usnesením ze dne 25. 3. 2021 vyzvána k zaplacení soudního poplatku ve lhůtě 15 dnů. Usnesení obsahující výzvu k zaplacení soudního poplatku bylo doručeno zástupci žalobkyně

prostřednictvím datové schránky dne 5. 4. 2021. V souladu s § 40 odst. 1 s. ř. s. připadl poslední den lhůty pro zaplacení soudního poplatku na úterý 20. 4. 2021. Ve stanovené lhůtě ani později nebyl soudní poplatek zaplacen, a proto soud řízení o žalobě zastavil.

III.

[4] Proti tomuto usnesení podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) v zákonné lhůtě kasační stížnost z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. Stěžovatelka poukázala na skutečnost, že její právní zástupce JUDr. J. B. v měsíci březnu 2021 onemocněl nemocí covid-19. Dne 26. 3. 2021 byl po několika předchozích dnech zhoršujících se příznaků hospitalizován ve Fakultní nemocnici Bohunice, a to pro respirační selhání se šokem při covidové pneumonii. V průběhu hospitalizace se zdravotní stav zástupce stěžovatelky dále zhoršoval a dne 6. 4. 2021 tento zemřel. Po celou dobu hospitalizace se zástupce stěžovatelky prokazatelně s ohledem na těžký průběh nemoci nemohl seznámit s obsahem jeho datové schránky advokáta, ani přijmout dodané datové zprávy. Lze tedy předpokládat, že městským soudem dovozované datum doručení usnesení s výzvou k úhradě soudního poplatku vychází z fikce doručení po uplynutí desetidenní lhůty po dodání datové zprávy do datové schránky, aniž by se adresát do datové schránky přihlásil. K úmrtí zástupce stěžovatelky pak došlo následující den po datu doručení fikcí, od kterého teprve začala běžet lhůta k zaplacení soudního poplatku. Stěžovatelka tedy soudní poplatek skutečně nezaplatila, stalo se tak ovšem v důsledku specifických okolností souvisejících s náhlým úmrtím jejího právního zástupce, kdy stěžovatelka na výzvu městského soudu nemohla reagovat, neboť o ní nevěděla a stejně tak na výzvu nemohl reagovat ani její právní zástupce, a to s ohledem na vážnost jeho onemocnění. Podle názoru stěžovatelky v žádném případě nelze advokátu v dané situaci přičítat k tíži, že se s doručovanou zásilkou neseznámil, a stejně tak v žádném případě z toho nelze dovodit důsledky pro stěžovatelku, které by znamenaly odmítnutí jejího přístupu k soudu. Ustanovení § 9 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“), jako předpoklad zastavení řízení vyžaduje nejen to, že účastník nezaplatil poplatek, ale také, že k tomu byl řádně vyzván; tak tomu v této věci nebylo. V tomto směru stěžovatelka odkázala také na relevantní soudní judikaturu, např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 12. 2009, č. j. 9 As 59/2009 - 89. Z uvedených důvodů stěžovatelka navrhla, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení městského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

IV.

[5] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[6] Kasační stížnost je důvodná.

[7] Z obsahu předloženého soudního spisu Nejvyšší správní soud ověřil, že usnesením ze dne 25. 3. 2021, č. j. 10 Af 5/2021 - 21, vyzval městský soud stěžovatelku k zaplacení soudního poplatku, a to do 15 dnů od doručení tohoto usnesení.

pokračování

[8] Výzva k zaplacení soudního poplatku byla doručována do datové schránky zástupce stěžovatelky advokáta JUDr. J. B., kam byla dodána dne 26. 3. 2021. Jelikož uplynulo 10 dnů od dodání datové zprávy do datové schránky příjemce, aniž by se do schránky přihlásila osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění přístup k dodanému dokumentu, byla zpráva označena jako doručená fikcí dne 5. 4. 2021 (§ 17 odst. 4 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů).

[9] Protože soudní poplatek za podanou žalobu nebyl ve stanovené lhůtě zaplacen (tj. do 20. 4. 2021), městský soud kasační stížností napadeným usnesením řízení zastavil. Při doručování předmětného usnesení městský soud zjistil, že JUDr. J. B. byl ke dni 6. 4. 2021 vyškrtnut ze seznamu advokátů České advokátní komory podle § 7b odst. 1 písm. a) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o advokacii“). Městský soud následně doručil napadené usnesení ve věci zastavení řízení advokátovi JUDr. Antonínu Foukalovi, který byl určen Českou advokátní komorou nástupcem po zemřelém JUDr. J. B., a současně i stěžovateli.

[10] Stěžovatelka ke kasační stížnosti doložila závěrečnou zprávu Fakultní nemocnice Brno ze dne 6. 4. 2021, ze které vyplývá, že JUDr. J. B. byl hospitalizován od 26. 3. 2021 do 6. 4. 2021, a to pro respirační selhání se šokem při covidové pneumonii. Jeho zdravotní stav se s průběhem hospitalizace nadále zhoršoval a dne 6. 4. 2021 zemřel.

[11] Z výše uvedených nesporných skutečností je zřejmé, že výzva k zaplacení soudního poplatku za podanou žalobu byla dodána do datové schránky zástupce stěžovatelky ve stejný den, kdy byl tento zástupce s ohledem na svůj stále se zhoršující zdravotní stav hospitalizován v nemocnici, kde následně zemřel. Nelze tak oprávněně předpokládat, že zástupce stěžovatelky byl způsobilý soudní poplatek uhradit, případně, že se vůbec dozvěděl o výzvě soudu k uhrazení soudního poplatku, jakož i o důsledcích spojených s jeho nezaplacením v soudem dodatečně stanovené lhůtě.

[12] Právní fikce je konstrukce užívaná v právu, jíž se za určitých okolností předstírá právní skutečnost, která nenastala. Příkladem právní fikce je institut náhradního doručení uplatňovaný nejen o. s. ř., ale také dalšími procesními předpisy. Důvodem, proč byla do právního řádu zavedena „fikce doručení“, byly potíže s doručováním soudních písemností, přičemž smyslem nové právní úpravy bylo - větší či menší měrou - zakotvit odpovědnost adresáta za řádné přebírání písemností (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 1452/08). V případě kvalifikovaných osob, tedy i advokátů, je tato odpovědnost téměř absolutní, což je vcelku pochopitelné, protože na nich lze spravedlivě požadovat, aby si po celou dobu výkonu své činnosti zajistily řádné přebírání pošty. To však nemůže platit za situace, kdy advokát po náhlé hospitalizaci zemře a kdy je tak jako v daném případě zásadním způsobem zpochybněna reálná možnost převzetí dané písemnosti a tím i jejího následného doručení pomocí fikce.

[13] Nejvyšší správní soud v usnesení ze dne 8. 9. 2005, č. j. Na 225/2005 - 110, publ. pod č. 765/2006 Sb. NSS, ve vztahu k soudnímu poplatku za kasační stížnost uvedl, že požadavek zaplacení soudního poplatku jako jedna z podmínek řízení, je nepochybně ústavně konformním procesněprávním institutem. Jeho smyslem a účelem je jednak to, aby

účastník zaplacením soudního poplatku stvrdil, že svému podání přikládá určitý nezbytný stupeň vážnosti a důležitosti a že se nejedná o podání podávané „jen tak“, jednak to, aby stát příjmy ze soudních poplatků alespoň zčásti pokrýval náklady na financování výkonu veřejné moci, zejména pak náklady na činnost orgánů provádějících zpoplatněná řízení či úkony. Oba účely lze v ústavním a právním státě nepochybně považovat samy o sobě za legitimní. Vyžadování zaplacení soudního poplatku ovšem zůstane ústavně konformním institutem pouze tehdy, pokud procedura výběru soudního poplatku umožní zohlednit poměry konkrétních účastníků (a ti z nich, jejichž poměry, zejména poměry majetkové, to odůvodňují, budou od placení osvobozeni) a pokud její jednotlivé součásti budou nastaveny tak, že účastníkovi umožní v určité míře napravit jeho opomenutí soudní poplatek zaplatit ihned, jakmile mu tato povinnost vznikne (musí tedy existovat procedura umožňující dodatečné zaplacení poplatku v určité nikoli zcela krátké náhradní lhůtě a musí existovat povinnost soudu účastníka k zaplacení poplatku v náhradní lhůtě účinně a srozumitelně vyzvat a poučit jej o následcích neuposlechnutí výzvy).

[14] Jakkoli byly tyto závěry učiněny ve vztahu k soudnímu poplatku za kasační stížnost, platí beze zbytku i pro soudní poplatek za žalobu, neboť se jedná o srovnatelné situace. Shodná je procedura výběru obou poplatků řídicí se zákonem o soudních poplatcích a ustanoveními s. ř. s. V této souvislosti je vhodné zmínit usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 7. 2005, č. j. 2 Afs 187/2004 - 69, publ. pod č. 726/2005 Sb. NSS, kde kasační soud zdůraznil, že názor o zastupitelnosti úkonu spočívajícího v zaplacení soudního poplatku a z toho vyplývající povinnost doručení výzvy pouze zástupci účastníka za stávající úpravy správního soudnictví nemá za následek omezení přístupu k soudu, za situace kdy má účastník možnost napravit své opomenutí a dodatečně soudní poplatek zaplatit.

[15] Stěžovatelka soudní poplatek nezaplatila, jak se to uvádí v odůvodnění usnesení městského soudu; nezaplatila jej ovšem v důsledku specifických okolností souvisejících s hospitalizací a náhlým úmrtím jejího zástupce. Je možno konstatovat, že úprava doručování advokátům nezahrnuje postup pro výše uvedenou zvláštní situaci, kdy v žádném případě nelze advokátu přičítat k tíži, že se s doručovanou písemností neseznámil – a v žádném případě z toho nelze dovodit důsledky pro účastníka, které by znamenaly odmítnutí přístupu k soudu. Ustanovení § 9 zákona o soudních poplatcích jako předpoklad zastavení řízení vyžaduje nejen to, že účastník nezaplatil poplatek, ale také, že k tomu byl řádně vyzván; tak tomu v této věci nebylo. K nedostatku řádného poučení Nejvyšší správní soud připomíná znění ustanovení § 9 odst. 3 zákona o soudních poplatcích, podle kterého *soud poplatníka ve výzvě poučí o tom, že řízení zastaví, jestliže poplatek nebude ve stanovené lhůtě zaplacen*. Je potřebné zdůraznit, že smyslem zákonného poučení je poskytnutí informace týkající se procesních práv a povinností a tedy zajištění předvídatelnosti řízení. Zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku není samoúčelné. Účelem zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku není „filtrace“ návrhů a vytváření překážky pro efektivní uplatnění práva na přístup soudu, nýbrž reagovat na situaci, kdy účastník ani přes jasně stanovenou a přiměřenou lhůtu soudní poplatek nezaplatí.

[16] Na základě výše uvedeného dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že pokud byla výzva k zaplacení soudního poplatku doručována zástupci stěžovatelky do datové schránky v době, kdy pro zhoršený zdravotní stav před smrtí již nemusel být způsobilý se do datové

pokračování

schránky přihlásit a s jejím obsahem se seznámit, nelze výzvu k zaplacení soudního poplatku považovat nadále za řádně doručenou. Postup městského soudu, který zastavil řízení za natolik specifické situace, jak je popsána výše, tak ve svém důsledku vedl k odepření přístupu k soudu (denagatio iustitiae). Takový postup nelze akceptovat.

[17] Nejvyšší správní soud s ohledem na výše uvedené napadené usnesení městského soudu podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Městský soud je v dalším řízení vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

[18] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne městský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 11. srpna 2021

Mgr. David Hipšr
předseda senátu